

**“Tuleeks se tänään?” - Lasten vertaissuhteiden ominais-
piirteitä ja tukimenetelmiä vuorohoidossa**

Ella Markkola ja Emilia Mehto

Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma

Kevätlukukausi 2020

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Markkola, Ella. & Mehto, Emilia. 2020. "Tuleeks se tänään?" - Lasten vertaissuhteiden ominaispiirteitä ja tukimenetelmiä vuorohoidossa. Varhaiskasvatustieteen kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 40 sivua.

Tässä tutkimuksessa on selvitetty vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin liittyviä ominaispiirteitä sekä vertaissuhteiden ylläpitämisen tukimenetelmiä. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää paremmin lasten vertaissuhteita vuorohoidossa. Lähtökohtana tutkimukselle toimivat varhaiskasvatuksen opettajien ja lasten vanhempien kokemukset aiheesta. Aikaisempien tutkimusten mukaan lasten vertaissuhteilla on merkittävä rooli lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vuorohoito on omanlaisensa ympäristö lasten vertaissuhteille, josta ei ole vielä kattavaa tutkimustietoa.

Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä, jossa on hyödynnetty Perheet 24/7 -tutkimushankkeen materiaalia. Tutkimusaineisto koostuu 16 vanhemman ja yhdeksästä varhaiskasvatuksen opettajan teemahaastattelusta. Analyysi on toteutettu aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Puhuessaan lasten vertaissuhteista vuorohoidossa lasten vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat nostivat esille aikataulut, lapsiryhmän rakenteen ja vaihtuvuuden. Tulosten perusteella varhaiskasvatuksen opettajat tukivat lasten vertaissuhteita vuorohoidossa kertomalla lapsille toistensa hoitoajoista, tuemalla vanhempien välistä verkostoitumista ja ohjaamalla lasten toimintaa.

Tutkimuksemme perusteella voimme todeta, että lasten vanhemmat sekä varhaiskasvatuksen opettajat olivat havainneet lasten vertaissuhteisiin vuorohoidossa liittyvän erityispiirteitä. Varhaiskasvatuksen opettajat myös kuvasivat tukimenetelmiä, joita he käyttivät tukeakseen lasten vertaissuhteita. Tutkimuksesamme selvinneitä vuorohoidon mahdollisuuksia voitaisiin hyödyntää lapsiryhmän pedagogiikan suunnittelussa ja lasten vertaissuhteiden tukemisessa.

Asiasanat: vuorohoito, vertaissuhde, varhaiskasvatus, perheet 24/7

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VERTAISSUHTEET	4
2.1	Lasten vertais- ja ystävyysuhteet	4
2.1.1	Vertaissuhteiden merkitys	5
2.1.2	Vertaisryhmä.....	6
2.2	Vertaissuhteet osana sosiaalista kompetenssia	7
3	VUOROHOITO	9
3.1	Vuorohoito osana varhaiskasvatusta	9
3.2	Vuorohoito ja vertaissuhteet	10
4.	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	12
5.	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
5.1	Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	13
5.2	Tutkimuksen aineisto	13
5.3	Tutkittavat	14
5.4	Aineiston analyysi.....	15
5.5	Eettiset ratkaisut.....	16
6	TULOKSET	18
6.1	Vuorohoidon vertaissuhteisiin yhteydessä olevat tekijät	18
6.1.1	Aikataulut.....	19
6.1.2	Lapsiryhmän rakenne	21
6.1.3	Vaihtuvuus	22
6.2	Vertaissuhteiden tukeminen vuorohoidossa	24
6.2.1	Lapsille annetaan tietoa toistensa hoitoajoista.....	25
6.2.2	Vanhempien verkostoitumisen tukeminen	26
6.2.3	Aikuisen ohjaama toiminta	28
7	POHDINTA	31
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	31
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	34
	LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Epätyypilliset työajat ovat yhä enenevässä määrin lisääntyvä ilmiö ilta, yö- ja viikonlopputöiden lisääntyessä työmarkkinoilla. Tämän vuoksi myös epätyypillisten hoitoaikojen, eli varhaiskasvatuksen vuorohoidon tarve on kasvanut. Esimerkiksi laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta (88/2015) on laajentanut työaikoja koskemaan iltoja, öitä ja viikonloppuja. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL 2015) mukaan vuorotyötä tekevät yleensä matalapalkkaiset ammatinharjoittajat, kuten kaupan toimialan, hotelli-, ravintola- ja kahvila-alan, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastusalan ja poliisivoimien ammattilaiset. Joka neljännessä lapsiperheessä vähintään toinen vanhemmista työskentelee epäsäännöllisinä työaikoina (THL 2015).

Epäsäännöllistä työtä tekevät vanhemmat hyödyntävät lastenhoidossa ensisijaisesti päivätyössä käyvää puolisoa tai isovanhempia (Lammi-Taskula & Siippainen 2018, 4). Vanhemmat kuitenkin turvautuvat formaaliin lastenhoitoon, eli institutionaaliseen palveluun kuten päiväkotiin, jos lastenhoitoa ei ole mahdollista järjestää muutoin. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin (2017) mukaan suomalaisen kunnalliseen varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistui 15 000 lasta vuonna 2016.

Vertaisuuhteiden nähdään olevan tärkeitä lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Esimerkiksi Goswamin (2012, 11) tutkimuksessa todetaan lasten ystävyysuuhteiden olevan yhteydessä lasten kokemaan hyvinvointiin. Myös valtakunnallisessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2018, 30) linjataan, että päiväkodissa lasten vertaisuuhteita ja ystävyysuuhteita on tuettava henkilöstön toimesta.

Epäsäännöllisyys on kuitenkin yksi vuorohoidon ominaispiirre. Malisen, Dahlblomin ja Tepon (2016,22) mukaan lapsen kehitykseen voi negatiivisesti vaikuttaa lapsiryhmän jatkuva vaihtuvuus ryhmässä. Lapselle saattaa olla haastavaa liittyä osaksi vertaisryhmää, jos hän saapuu päiväkotiin muita myöhemmin, sillä toiset lapset ovat saattaneet jo löytää leikkikaverin sekä yhteisen toiminnan (Peltoperä & Hintikka 2016, 156). Epätyypillisinä aikoina myös hyvin eri-ikäiset ja -tasoiset lapset saattavat muodostaa lapsiryhmän, mikä voi haastaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen (Malinen ym. 2016, 22).

Varhaiskasvatussuunnitelman (Opetushallitus 2018, 19) mukaan vuorohoidon epäsäännöllisyys tulee huomioida pedagogisessa toiminnassa. Myös Varhaiskasvatuslain mukaan (540/2018, 3§) yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on ”turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä” ja ”kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen”.

Vuorohoito on kasvava ilmiö, josta ei ole vielä riittävästi tutkimustietoa. Muun muassa Sevón, Rönkä, Räikkönen & Laitinen (2017, 3) toteavat, että epästandardeina aikoina tapahtuvasta varhaiskasvatuksesta on puutteellisesti tutkimustietoa. Myös Salonen, Sévon & Laakso (2018, 21) kertovat, että tarvitaan lisätutkimuksia syventämään tietämystämme lasten arjesta varhaiskasvatuksen vuorohoidossa.

Koemme, että vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin liittyykin piirteitä, jotka erottavat ne tavanomaisen päiväkotiryhmän eli säännöllisten hoitoaikojen omaavien lasten vertaissuhteista. Erityisyyden muodostavat lasten erilaiset ja vaihtelevat hoitoajat, jotka voivat vaikuttaa myös varhaiskasvatuksen opettajien pedagogisiin toimintatapoihin. Koemme tarpeelliseksi tutkia, miten vertaissuhteet ilmenevät vuorohoidossa ja miten varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten vertaissuhteita ryhmässä, joka usein muuttaa muotoaan. Tutkimuk-

semme tavoitteena onkin saada tietoa vuorohoidossa olevien lasten vertaissuh-
teista niin päiväkodin, kuin perheidenkin taholta, sillä vuorohoito on ilmiö, joka
on tullut jäädäkseen.

2 VERTAISUHTEET

2.1 Lasten vertais- ja ystävyysuhteet

Vertaissuhteet voidaan määritellä kahden kehitykseltään samalla tasolla olevan yksilön väliseksi suhteeksi. Usein vertaiset ovat keskenään myös saman ikäisiä, erityisesti suomalaisessa kulttuurissa (Salmivalli 2005, 15). Lasten vertaissuhteet voivat olla syviä ja pysyviä ystävyysuhteita, passiivisia ja tilapäisiä tuttavuus-suhteita tai jotain näiden kahden väliltä (Ojalampi, Kivinen, Kiuru, Nurmi & Aunola 2016, 1).

Ystävyysuhteilla tarkoitetaan yleensä erityislaatuisia vertaissuhteita, joissa keskeisenä piirteenä nähdään vastavuoroisuus. Ystävyysuhteisiin myös sitoututaan enemmän, kuin muihin vertaissuhteisiin. (Salmivalli 2005, 35.) Neitolan (2011, 119) tutkimuksessa suurin osa vanhemmista määritteli lapsensa kaveripiirin muodostuvan erityisesti päiväkotitai koulukavereista. Vanhemmat näkivät lapsen läheisten ystävyysuhteiden syntyneen yhteisen elämänhistorian myötä varhaislapsuudesta lähtien (Neitola 2011, 119). Lasten päiväkodissa muodostamat ystävyysuhteet näyttävät olevan enemmän kestäviä, kuin useasti muuttuvia. Ystävyysuhteet tarvitsevat aikaa vakautuakseen ja muuttuakseen läheisemmiksi. (Wang, Palonen, Hurme & Kinos 2019, 11.) Wangin ja kumppaneiden (2019, 11) tutkimuksessa lapsilla oli päiväkodissa vain muutamia ystävyysuhteita useiden sijaan. Vanhempien näkemysten mukaan myös sisarukset voidaan usein nähdä lasten ystävinä heidän läheisen suhteensa vuoksi (Neitola 2011, 220). Näkemys saattaa kuitenkin Neitolan (2011, 220) mukaan olla haitallinen lapsen omien sosiaalisten verkostojen muodostumiselle, sillä vanhemmat saattavat unohtaa tukea lapsen omien, sisaruksista erillisten suhteiden muodostumista.

Tasavertaiset ominaisuudet voivat ohjata lasta ystävyysuhteiden muodostuksessa. Wangin & kumppaneiden (2019, 10) tutkimuksen mukaan lapset eivät muodosta keskenään ystävyysuhteita, elleivät he koe olevansa jossain määrin samankaltaisia. Samankaltaisuus erityisesti sukupuolen ja päivittäisen arjen

osalta näytti syventävän lasten keskinäisiä suhteita (Wang ym. 2019, 11). Salosen, Laakson ja Sevónin (2016, 6) tutkimuksessa pienten lasten havaittiin tekevän paljon aloitteita vertaistensa suhteen. Aloitteet nähtiin pienten lasten tapana ilmaista halunsa ystävyyssuhteen luomiselle (Salonen ym. 2016, 6). Kaikki lapset eivät kuitenkaan onnistu muodostamaan ystävyyssuhteita tai heillä on vain harvoja ystäviä. Ystävyyssuhteiden laatu saattaa myös vaihdella. (Neitola 2011, 22.)

2.1.1 Vertaissuhteiden merkitys

Vertaissuhteilla on tärkeä rooli lapsen elämässä. Goswamin (2012, 11) tutkimuksessa selvisi lasten ystävyyssuhteiden olevan yhteydessä heidän kokemaansa hyvinvointiin. Vertaissuhteiden kautta lapsi voi myös oppia uusia taitoja. Lapsi voi oppia esimerkiksi suvaitsevaisemmaksi, toisia huomioivammaksi sekä auttavaisemmaksi (Lehtinen 2009, 138). Läheisten vertaissuhteiden avulla lapset voivat kokea turvallisuudentunnetta ja näin sopeutua paremmin uudessa ympäristössä (Coelho, Torres, Fernandes & Santos 2017, 821).

Vertaissuhteilla voi olla vaikutusta myös lasten kokemiin tunnetiloihin. Sevónin ja kumppaneiden (2017, 21) tutkimuksessa vertaissuhteet mainitaan aikuisten kuvauksissa lasten mielialoihin vaikuttavana tekijänä. Vertaissuhteet liittyvät lapsen kokemiin positiivisiin tunnetiloihin esimerkiksi onnistuneiden leikkien yhteydessä. Kiusaamistilanteet ja muut konfliktit näyttäytyvät puolestaan lapsen mielialaa laskevin tekijöinä (Sevón ym. 2017, 21). Criss, Pettit, Bates, Dodge & Lapp (2002, 1229) havaitsivat tutkimuksessaan vertaisryhmän hyväksynnän suojaavan lasta perheessä ilmenevien haasteiden, kuten lapsen ankaran kurituksen tai vanhempien välisen väkivallan aiheuttamilta ongelmilta. Lisäksi vastavuoroisten ystävyyssuhteiden voidaan nähdä suojaavan lasta fyysisen kurituksen aiheuttamilta haitoilta (Criss ym. 2002, 1229).

Joskus lapsi voi kohdata vaikeuksia vertaissuhteissaan. Neitolan (2011, 25) mukaan ongelmat vertaissuhteissa ovat yleisiä jo pienilläkin lapsilla. Vaikeudet vertaissuhteissa voidaan nähdä syrjäytymisriskinä lapsen elämässä, sillä ne haastavat lapsen hyvinvointia ja kehitystä (Neitola 2011, 25). Hay, Payne & Chadwick

(2004, 84) toteavat, että ongelmat vertaissuhteissa voivat aiheuttaa häiriöitä, kuten ahdistusta, masennusta ja käyttäytymishäiriöitä. Myös Coelho ja muut (2017, 814) tuovat esille tutkimuksessaan lapsuudessa koettujen sosiaalisen hylkäämisen kokemusten ennustavan usein ongelmia murrosiässä. Tällaisia ongelmia ovat esimerkiksi päihteidenkäyttö, rikollisuus, aggressiivinen käytös ja keskittymisongelmat (Coelho ym. 2017, 814).

2.1.2 Vertaisryhmä

Solmiakseen ystävyyssuhteita lapsen tulee ensin löytää oma paikkansa ryhmässä. Asema ryhmässä muodostuu lasten keskinäisen vertailun, torjunnan ja hyväksynnän välityksellä. (Neitola 2011, 20.) Vertailun avulla lapsi myös vahvistaa yhteenkuuluvuuden tuntemuksiaan. Eerola-Pennanen (2013, 134) mukaan lapset hakevat vertailun avulla samankaltaisuuden kokemuksia, jotka puolestaan lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta. Samankaltaisuuden kokemuksia esittää esimerkiksi vertailemalla päiväkotipäivien pituuksia (Eerola-Pennanen 2013, 134). Lapsi vahvistaa yhteenkuuluvuuden kokemuksiaan ja jäsenyyttään ryhmässä myös tehdessään aloitteita ja liittoutuessaan vertaisensa tai vertaisryhmänsä kanssa (Salonen ym. 2016, 17). Välillä lapset saattavat jäädä ryhmässä myös yksin. Kaikille lapsille itsekseen jääminen ei kuitenkaan näyttäyty Eerola-Pennanen (2013, 143) tutkimuksen mukaan ongelmana tai aiheuta negatiivisia tuntemuksia, vaan lapset ovat valmiita leikkimään myös itsekseen.

Joskus lapsen lähtökohdat saattavat vaikuttaa lapsen asemaan vertaisryhmässä. Criss ja muut (2002, 1226) havaitsivat tutkimuksessaan vastoinikäymiä kokeneesta perheestä tulevien lasten olevan vähemmän pidettyjä vertaistensa keskuudessa. Coelhon ja kumppaneiden (2017, 818) tutkimuksen mukaan lapset, joilla on heidän opettajiensa mukaan paremmat leikkitaidot, ovat myös suosittumia vertaistensa keskuudessa ja heillä on enemmän vastavuoroisia ystävyyssuhteita vertaisryhmässä. Tutkimuksessa selvisi myös lapsen vetäytyvällä käyttäytymisellä leikkitalanteessa olevan enemmän merkitystä lapsen asemaan vertaistensa keskuudessa, kuin häiriökäyttäytymisellä leikkitalanteessa (Coelho ym. 2017, 819). Ojalamin & kumppaneiden (2016, 13) tutkimuksen mukaan lapset,

jotka ovat perheensä ainoita lapsia, eivät eroa sosiaalisen suosituimmuutensa osalta kokoonpanoltaan toisenlaisten perheiden lapsista. He ovat kuitenkin muita lapsia sosiaalisesti näkyvämpiä, eli saavat vertaisiltaan enemmän sekä negatiivisia- että positiivisia mainintoja kuin lapset, joilla on sisaruksia (Ojalampi ym. 2016, 13).

Kasvattaja voi toiminnallaan tukea lapsen asemaa vertaisryhmässään ja lapsen kokemaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Salosen ja muiden (2016, 21) tutkimuksessa kasvattaja esimerkiksi huomioi sanallisesti lapsen toiveen leikkiä tietyn lapsen kanssa päiväunien jälkeen. Toiminnallaan kasvattaja osoitti lapselle kunnioitusta ja saattoi saada lapsen tuntemaan itsenä arvokkaaksi ja tärkeäksi osaksi ryhmää (Salonen ym. 2016, 21).

2.2 Vertaissuhteet osana sosiaalista kompetenssia

Vertaissuhteet ovat keskeinen osa sosiaalista kompetenssia (Neitola 2013, 101). Sosiaalisen kompetenssin käsitteellä on monenlaisia määritelmiä. Nykyään käsitteellä viitataan joukkoon erilaisia kykyjä ja valmiuksia, joita tarvitaan sosiaalisten suhteiden yhteydessä (Neitola 2011, 17). Ollakseen sosiaalisesti pätevä lapsen tulee osata monenlaisia taitoja. Näitä ovat esimerkiksi tunne-, yhteistyö- ja sosiokognitiiviset taidot (Neitola 2013, 101).

Sosiaalinen kompetenssi muuntautuu lapsen oppimiskokemusten myötä (Neitola 2011, 17). Lasten sosiaalinen kompetenssi kehittyy erityisesti leikkiessä, sillä suuri osa lasten keskinäisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu leikin aikana (Coelho ym. 2017, 812). Kuitenkin Campbell, Lamb & Hwang (2000, 171) havaitsivat tutkimuksessaan kolmen ja puolen vuoden ikään mennessä hankitun sosiaalisen kompetenssin säilyvän suhteellisen samana 15 vuoden ikään saakka. Myös lasten päiväkodissa vietetyn ajan nähdään tutkimuksen mukaan olevan yhteydessä lapsen sosiaaliseen kompetenssiin. Lapsilla, jotka viettävät kodin ulkopuolisessa hoidossa vähän tunteja useana päivänä viikossa, on parempi sosiaalinen kompetenssi, kuin lapsilla, jotka ovat kodin ulkopuolisessa hoidossa muutamia pitkiä päiviä viikon aikana (Campbell ym. 2000, 172).

Campbell & muut (2000, 172) selittävät tätä lasten turhautumisella pitkien päiväkotipäivien aikana, kun he joutuvat jakamaan aikuisen huomion muiden lasten kanssa. Puolestaan lapset, jotka viettävät kodin ulkopuolisessa hoidossa useita päiviä viikossa, saattavat hyötyä aikataulujen ennustettavuudesta, eikä heidän tarvitse tutustua ympäristöönsä ja vertaisiinsa yhä uudelleen (Campbell ym. 2000, 173). Öneren Şendil & Tantekin Erden (2014, 11) löysivät tutkimuksessaan yhteyden lapsen suosituimmuuden ja sosiaalisen kompetenssin välillä. Ne lapset, joilla oli opettajan arvion mukaan enemmän sosiaalista kompetenssia, saivat myös enemmän myönteisiä mainintoja vertaisiltaan ja päinvastoin (Öneren Şendil & Tantekin Erden 2014, 11).

Aikuisen olisi tärkeää tukea lapsen sosiaalisten taitojen kehitystä, sillä ne ovat Coelhon ja muiden (2017, 821) tutkimuksen mukaan vahvasti yhteydessä lapsen asemaan vertaistensa keskuudessa. Coelhon & kumppaneiden (2017, 821) mukaan kasvattajien tulisi auttaa lasta tutustumaan paremmin vertaisiinsa ja tulkitsemaan heitä. Olisi myös tärkeää opettaa lapselle, kuinka olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa (Coelho ym. 2017, 821).

Siippainen (2018, 89-90) havaitsi tutkimuksessaan, että kasvattajat jakavat lapset usein iän mukaisiin ryhmiin ja näkevät iän ohjaavan lapsen kaverivalintoja. Tämä ei kuitenkaan lapsen sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta ole välttämättä paras ratkaisu, sillä Campbell & kumppanit (2000, 173) saivat tutkimuksessaan selville lasten olevan sosiaalisesti taitavampia, mikäli heidän ryhmänsä koostuu keskenään eri ikäisistä lapsista.

3 VUOROHOITO

3.1 Vuorohoito osana varhaiskasvatusta

Varhaiskasvatuslain (5§, 6§ /2018) mukaan kunnilla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta lapselle, jonka vanhemmat käyvät töissä tai opiskelevat. Kaikilla lapsilla on myös vanhempien töistä tai opintotilanteesta riippumatta subjektiivinen oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen 1.8.2020 voimaan astuvan lain mukaan (Hallituksen esitys 34/2019). Suomessa varhaiskasvatuksen vuorohoito on myös turvattu lailla ja lapsella on oikeus vuorohoitoon siinä laajuudessaan, jossa lapsi sitä tarvitsee vanhemman tai huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi (Varhaiskasvatuslaki 13/2018). Hoitoajat varataan joustavasti vanhempien työvuorojen mukaan, mutta subjektiivista oikeutta vuorohoitoon ei kuitenkaan ole.

Vuorohoidolla tarkoitetaan varhaiskasvatusta, joka tapahtuu arkipyhinä, viikonloppuina, iltaisin kello 18 ja kello 22 välillä sekä öisin kello 22 ja kello 06 välillä (Malinen ym. 2016, 13). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin (2017) mukaan suomalaisen kunnalliseen varhaiskasvatuksen vuorohoitoon osallistui 15 000 lasta vuonna 2016, joka tarkoittaa 7% kaikista kunnan varhaiskasvatukseen osallistuneista lapsista. Vuorohoidon tarvetta on saattanut lisätä esimerkiksi laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta (88/2015).

Muun muassa Kanadassa (Strazdins, Clements, Korda, Broom & D'souca 2006, 402) sekä Iso-Britanniassa ja Alankomaissa (Verhoef, Tammelin, May, Rönkä, Roeters 2016, 8-9) vanhempien tehdessä vuorotyötä lastenhoito järjestetään usein perheen sisällä tai epävirallisten lastenhoitopalvelujen kautta, jolloin formaali lastenhoito on vähäisempää kuin silloin, jos vanhemmat työskentelevät tyypillisinä työaikoina. Myös suomalaisessa tutkimuksessa todettiin, että vuorohoidon palvelua ei käytetä, jos hoito on järjesteltävissä epävirallisen hoitoavun

kautta tai jos toinen vanhempi on säännöllisessä päivätyössä (Lammi-Taskula & Siippainen 2018, 4).

Vanhemmat kuitenkin turvautuvat formaaliin lastenhoitoon, jos hoito ei toteudu muutoin. Verhoefin ja kumppaneiden (2016, 22) tutkimuksen mukaan suomalaislapset viettävät hoitoaikansa enimmäkseen formaalissa lastenhoidossa, kun taas yli puolet alankomaalaisista ja yli kolmasosa brittiläisistä sijoittavat lapsensa epäviralliseen lastenhoitoon. Murtorinne-Lahtisen, Moilasen, Tammelinin Röngän ja Laakson (2016, 20-21) tutkimuksen mukaan säännöllinen ja joustava työaika edesauttaa pienten lasten vanhempia. Jos työ taas on epäsäännöllistä ja vaihtelevaa, tarvitsevat perheet ympärivuorokauden avoimna olevaa joustavaa lastenhoitoa. (Murtorinne-Lahtinen ym. 2016, 20-21.)

Röngän, Turjan, Malisen, Tammelinin ja Kekkonen (2019, 13-14) tutkimuksen mukaan vuorohoidossa oleville lapsille on tyypillistä olla hoidossa pitkiä jaksoja. Lisäksi vuorohoitoa käyttävien perheiden lapset ovat hoidossa useimmiten aikaisin aamulla, iltaisin ja öisin. (Rönkä ym. 2019, 13-14.) Jotkut vuorohoidossa olevat lapset taas saattavat olla päiväkodissa vain harvoin tai ainoastaan vain epätyypillisinä aikoina johtuen vanhempien epätyypillisistä työajoista. Tällöin lapsella saattaa olla hankaluuksia päästä osalliseksi muun lapsiryhmän toimintaan. (Dahlblom 2016, 115.)

3.2 Vuorohoito ja vertaissuhteet

Vuorohoidossa ilmenee monenlaisia tekijöitä, jotka saattavat tuottaa haasteita lasten arkeen, kuten suuremmat muutokset hoitajissa ja vertaistovereissa sekä vaihtelevat ja erilaiset hoitoajat. Lapset kokevat päiväkotipäivänsä mielekkäämmäksi, jos hoitajien ja ikätovereiden vaihtelevuus ei ole kovin suurta. (De Scipper, Tavecchio, Van IJzendoorn & Linting 2003, 310, 313.) Malisen ja kumppaneiden (2016, 22) mukaan lapsen tasapainoiseen kehitykseen voi negatiivisesti vaikuttaa se, että lapsiryhmän lapset vaihtuvat lähes päivittäin.

Kallialan (2012, 25) mukaan lasten vaihtelevuus ryhmässä hankaloittaa myös leikkiryhmien muodostumista. Lapsi käyttäytyy iloisemmin tuttujen vertaistensa ja ystäviensä kanssa (Salonen ym. 2016, 17). Salosen & kumppaneiden (2016, 17) tutkimuksessa lapsen parhaat ystävät eivät aina olleet paikalla lapsen saapuessa vuoropäiväkotiin, jolloin lapsi saattoi vältellä vuorovaikutusta vähemmän tuttujen vertaistensa kanssa. Myös Sevón ja kumppaneiden (2017, 24) tutkimus osoittaa vertaissuhteiden merkityksen lapsille, mutta myös sen, että vuorohoidossa olevien lasten vaihtelevien hoitoaikojen vuoksi vertaissuhteiden ylläpito on hankalaa.

Kaikki vuorohoidosta tehdyt tutkimukset eivät kuitenkaan ilmennä sitä, että vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteet olisivat väistämättä puutteellisia. Esimerkiksi Lammi-Taskulan & Siippaisen (2018,4) tutkimuksen mukaan yli puolet sekä päivä- että vuorohoitoon osallistuneista nelivuotiaista lapsista kokivat päiväkodissa olonsa mielekkääksi ja heillä oli paljon kavereita. Salosen & kumppaneiden (2018, 20) tutkimuksen mukaan vuorohoidossa olevien pienten lasten kuvailtiin myös tottuvan ennustamattomiin sosiaalisiin kohtaamisiin varhaiskasvatuksessa. De Schipperin ja kumppaneiden (2003, 318) tutkimuksessa taas todetaan, että joustavassa lastenhoidossa olevat lapset viettävät pidemmän aikaa samassa hoitopaikassa, kuin lapset, jotka käyttävät joustamattomampaa lastenhoitoa. Tämä saattaa lisätä vakautta muun muassa lapsen ja hoitajan väliseen suhteeseen (De Schipper ym. 2003, 318-319).

Sevón ja kumppaneiden (2017, 26) tutkimuksen mukaan onkin tärkeää ottaa huomioon ympärivuorokautisen järjestelmän ja vanhempien epäsäännöllisten työaikojen vaikutukset lapsen yksilölliseen hyvinvointiin. Järjestelmän vaikutukset voivat olla joillekin lapsille suotuisia, kun taas joillekin vaikutukset voivat olla vahingollisia (Sevón ym. 2017, 26). Vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteiden tukemiseen tuleekin kiinnittää huomiota ja pohtia erilaisia menetelmiä, esimerkiksi lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen yhteydessä siihen, miten lapselle taataan mahdollisuus pysyviin vertaissuhteisiin. (Peltoperä, Dahlblom, Turja, Rönkä, Collin, Hintikka & Teppo 2016, 71, 78).

4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, millaisia piirteitä vanhemmat ja opettajat näkevät liittyvän lasten vertaissuhteisiin vuorohoidossa. Lisäksi halusimme selvittää, millaisin konkreettisin keinoin varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten välisiä vertaissuhteita vuorohoidon arjessa.

Vertaissuhteet rajasimme koskemaan päiväkotiin sijoittuvia vertaissuhteita. Erityisesti vanhempien haastatteluissa oli puhetta myös päiväkodin ulkopuolisista vertaissuhteista, mutta tässä tutkimuksessa olimme kiinnostuneita lasten vertaissuhteista vuorohoidossa. Haastatteluissa puhuttiin pääosin lasten kavereista ja kaverisuhteista. Olimmekin kiinnostuneita erityisesti lasten syvemmistä ja vastavuoroisista ystävyysuhteista.

Tutkimuksemme pääkysymys oli: Millaisia ominaispiirteitä lasten vertaissuhteisiin ja niiden tukemiseen liittyy vuorohoidossa?

Tarkentavia kysymyksiämme olivat:

1. Millaiset tekijät ovat yhteydessä vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin lasten vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien kuvailemana?
2. Millaisin keinoin varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten vertaissuhteita vuorohoidossa?

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksessamme analysoimme vuorohoidossa työskentelevien varhaiskasvatukseen opettajien sekä vuorohoidossa olevien lasten vanhempien haastatteluita.

Laadullinen tutkimus soveltuu käytettäväksi hyvin silloin, kun halutaan saada yksityiskohtaista tietoa yleistettävän tiedon sijaan (Metsämuuronen 2008, 14). Halusimmekin tässä tutkimuksessa tarkastella varhaiskasvatuksen opettajien ja vanhempien henkilökohtaisia vuorohoidon arkeen liittyviä kokemuksia, näkemyksiä ja opettajien tapaa toimia arjessaan työpaikalla. Vaikka etsimmekin tutkimuksessamme vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin liittyviä tekijöitä, emme tavoitelleet näiden tekijöiden yleistämistä laajemmin suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Ennemminkin pyrimme saamaan yksityiskohtaisempaa tietoa lasten vertaissuhteista vuorohoidossa tutkimukseen valikoituneiden henkilöiden näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme varhaiskasvatuksen opettajien ja vanhempien kuvauksia päivittäisestä arjesta vuorohoidossa. Laadullisella tutkimusotteella tutkitaankin tyypillisesti luonnollisia tilanteita koeksi järjestettyjen kontrolloitujen tilanteiden sijaan (Metsämuuronen 2008, 14).

5.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksemme aineistona käytimme Suomen Akatemian rahoittamaa Perheet 24/7 -tutkimushankkeen haastatteluaineistoa. Kyseessä on kansainvälinen tutkimushanke, jossa tutkittiin lasten sosioemotionaalista hyvinvointia ja perheen arkea talouksissa, joissa vanhemmat työskentelevät epätyypillisinä työaikoina.

Tutkimusta hallinnoi Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK ja sen johtajana toimi professori Anna Rönkä. Hankkeen muita toimijoita olivat Jyväskylän yliopiston Kasvatustieteiden laitos sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL. Aineisto on kerätty puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden avulla.

Tässä tutkimuksessa käytetty haastatteluaineistoaineisto on kerätty vuosina 2013-2014 ja se perustuu epätyypillisinä aikoina työskentelevien vanhempien sekä päiväkodin työntekijöiden haastatteluihin.

5.3 Tutkittavat

Tässä tutkimuksessa hyödynsimme suomalaisten ympärivuorokautisten päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajien sekä vuoropäiväkotien lasten vanhempien teemahaastatteluaineistoa. Haastateltavia rekrytoitiin tutkimukseen eripuolilta Suomea.

Varhaiskasvatuksen opettajiin oltiin tutkimuksen alussa yhteydessä vuorohoitopäiväkotien kautta lähettämällä työntekijöille määrällinen kysely vuorohoitoon liittyvistä teemoista. Kyselyn lopussa vastaajilta kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun. Vanhempiin oltiin yhteydessä yritysten kautta, joissa tehdään vuorotöitä. Tutkittavat vanhemmat valikoituivat tutkimukseen kyselytutkimukseen osallistumisen myötä, jonka perusteella heidät valittiin halukkuuden mukaan myös haastatteluun.

Aineistosta valitsimme tutkimukseemme yhdeksän varhaiskasvatuksen opettajan haastattelua. Opettajat työskentelivät ympärivuorokautisissa päiväkodeissa. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistyksiin vaan ilmiön syvällisempään ymmärrykseen. Tämän vuoksi laadulliseen tutkimukseen on syytä valikoida sellaisia tiedonantajia, joilla on ilmiöstä paljon tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Opettajat valitsimmekin tutkimuksemme aineiston lähteeksi, koska halusimme tietää, millaisia pedagogisia keinoja opettajat käyttävät edistääkseen lasten vertaissuhteiden muodostumista ja kehitystä. Opettajat ovat päävastuussa lapsiryhmässään toteutettavasta pedagogiikasta, josta olimme kiinnostuneita.

Ajattelimme, että opettajilla ympärivuorokautisissa päiväkodeissa olisi todennäköisesti tietoa ja kokemuksia lasten vertaissuhteista vuorohoidon kontekstissa, jossa lapsiryhmät saattavat muuttaa muotoaan ja lasten hoitoajat vaihdella enemmän kuin päiväkodeissa, joissa aukioloajat ovat rajallisempia.

Toiseksi aineistolähteeksi valitsimme 16 sellaisen vanhemman haastattelua, joiden lapsi on vuoropäiväkodissa. Useista vanhempien haastatteluista ei käynyt selkeästi ilmi, oliko heidän lapsensa ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Tästä syystä päätimme jättää ympärivuorokautista päiväkotia koskevan rajauksen pois. Vanhemmat valitsimme tutkimuksemme aineiston lähteeksi tutkiaksemme, kuinka vuorohoidossa tapahtuvat vertaissuhteet perheiden näkökulmasta toteutuvat. Halusimme myös vertailla, olisiko opettajien ja vanhempien näkemyksissä huomattavia eroja tai yhtäläisyyksiä. Toivoimme myös löytävämme enemmän tietoa lapsista yksilötasolla vanhempien haastatteluiden avulla.

5.4 Aineiston analyysi

Päädyimme analysoimaan aineistomme Tuomen & Sarajärven (2018) teoksessa kuvatun aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, tarkemmin kuvailtuna teemoittelun avulla. Sisällönanalyysin keskeisenä tavoitteena on muokata aineistoa tiiviiseen ja selkeään muotoon (Tuomi & Sarajärvi 2018), ja tämä oli myös meidän tavoitteemme. Sisällönanalyysissä aineistosta analysoidaan sen keskeisintä sisältöä, jotta voitaisiin määritellä, mikä aineistossa on merkittävää (Patton 2002, 463).

Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä aihepiirien, eli teemojen mukaan, jotta voidaan vertailla teemojen esiintyvyyttä aineistossa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tutkimuksemme haastatteluaineisto oli kerätty teemahaastattelun avulla, eli haastattelurunko oli ennalta suunniteltu koskemaan erilaisia aihepiirejä. Tämän vuoksi aineistosta oli myös luontevaa etsiä erilaisia aiheita eli teemoja, jotka pohjautuvat samankaltaisiin näkemyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

Aloitimme analyysin aineiston pelkistämällä eli redusoinnilla (Tuomi & Sarajärvi 2018). Aineistomme oli melko laaja, joten aloitimme pelkistämisen etsimällä valitsemistamme haastatteluista sellaiset kohdat, joista voisimme saada tarvittavaa informaatiota tutkimustamme varten. Siis kohdat, joissa opettajat ja vanhemmat kertoivat lasten vertaissuhteista vuorohoidossa. Aineistosta löytyneet lainaukset tiivistimme niin, että jäljelle jäivät tutkimuskysymysten kannalta

keskeiset sisällöt. Seuraavaksi pelkistimme löytämämme aineistolainaukset ja yhdistimme pelkistetyistä lauseista alaluokkia.

Alaluokat listasimme allekkain, jolloin valmistelimme jo seuraavaa analyysin vaihetta, teemoittelua. Etsimme yhteneväisyyksiä alaluokkien välillä ja näin löysimme yläluokkia, eli teemoja, joiden alle alaluokat asettuivat. Pääteemoja syntyi kumpaankin tutkimuskysymykseen kolme. Tulokset esitellään tutkimusraportin luvussa 6.

Aineistosta poimittu virke	Pelkistetty virke	Alaluokka	Yläluokka
<p><i>Sit yhteisiin leikkkeihin mä tässä lähden (rakentamaan leikkiä). Et se, että ei, et hyvin harvoin lapset tulee sanomaankaan. Mut kyl itsel on aika hyvät tuntosarvet siihen, et koko aika seuraa, että mitä tapahtuu. (VO9)</i></p> <p><i>Mut et tällä lailla, et pyritään niitä niin ku tukemaan ja just sillai, että ei oo mitään, että yks leikkis aina yksin, vaan et sitten aikuinen ohjaa, jos ei sitten leikit muodostu, niin ku lasten kannalta vapaasti ja lasten välillä. (VO3)</i></p>	<p>Aikuinen havainnoi tilanteita ja lähtee rakentamaan yhteisiä leikkejä</p> <p>Jos lapset eivät saa leikkiä aikaiseksi, aikuinen auttaa leikkien muodostamisessa.</p>	<p>1. Opettaja jakaa leikkiryhmiä</p> <p>2. Lapsen kaveripiiriä laajennetaan</p> <p>3. Aikuinen havainnoi tilanteita ja ohjaa leikkejä</p> <p>4. Kaveritaitoja käsitellään keskusteluissa ja lauluissa</p>	<p>Aikuisen ohjaama toiminta</p>

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analyysistä

5.5 Eettiset ratkaisut

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkimusaiheen valintaan liittyy aina eettisiä kysymyksiä. Myös tässä tutkimuksessa pohdimme, kuinka muotoilisimme aiheemme ja tutkimuskysymyksemme niin, etteivät ne heijastaisi käsityksiämme tai ennako-oletuksiamme tutkittavasta ilmiöstä. Pattonin (2002, 93) mukaan on tärkeää, että tutkija tiedostaa omat ennakkokäsityksensä ja arvonsa sekä osaa näin toiminnallaan pyrkiä toimimaan puolueettomasti tutkimusta tehdessä. Päädymmekin etsimään aineistosta vuorohoidon vertaissuhteisiin

liittyviä piirteitä, sillä näimme tämän olevan neutraali lähestymistapa tutkia tätä ilmiötä.

Suomen tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut hyvien tieteellisten käytäntöjen ohjeet. Näitä ohjeita ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus, vastuullisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tutkimuslupien hankkiminen sekä aikaisempien tutkimuksien huomioiminen ja kunnioitus tutkimuksessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6-7). Aineistoa käsitellessä on tärkeää muistaa, että tutkittavien tietoja ei saa luovuttaa ulkopuolisille tahoille ja niitä käsitellessä pitää noudattaa huolellisuutta ja tarkkuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131-132).

Perheet 24/7 -tutkimusaineistoa kerätessä tutkittavilta kerättiin kirjallinen suostumus tutkimuksen toteuttamiseen. Tallensimme ja käsitelimme tutkimuksemme Perheet 24/7 -aineistoa muistitikulla. Tätä aineistoa käsitelivät ainoastaan tämän tutkimuksen tekijät ja sitä säilytettiin huolellisesti. Tutkimuksen jälkeen aineisto tuhottiin asianmukaisella tavalla. Aikaisempiin tutkimuksiin perehdyttiin huolella ja niille annettiin tarvittava kunnia tutkimusprosessin aikana. Tutkimuksen vaiheista pyrimme kirjoittamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jotta mikään tutkimusvaihe tai -ratkaisu ei jäisi lukijalle epäselväksi. Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että aineistoa tulkitsivat kaksi eri henkilöä. Tällöin tutkimuksen aikana toteutettiin erityistä tarkkuutta.

Tutkimusta tehdessä tulee myös varmistaa siihen osallistuvien henkilöiden anonymiteetti (Tuomi & Sarajärvi 2018). Havaitsimme käyttämässämme aineistossa muutamia puutteita anonymiteetin suojaamisessa. Tämän vuoksi olemme aineistoa käsitellessämme muuttaneet tai poistaneet aineistosta esimerkiksi lasten-, paikkakuntien- tai päiväkotien nimiä ennen tekstin analyysivaihetta. Aineistossa tutkittavat oli nimetty numerotunnistein. Nämä tunnisteet muokkasimme tutkimuksemme kannalta ymmärrettävämmäksi, jotta tutkimuksemme käy paremmin ilmi se, puhummeko opettajasta vai vanhemmasta.

6 TULOKSET

Tässä luvussa vastaamme tutkimuskysymyksiimme ja esittelemme tutkimuksessa saamamme tulokset aihepiireittäin. Ensimmäiseksi käsittelemme vuorohoitoon liittyviä teemoja eli tekijöitä, joita nousi esille varhaiskasvatuksen opettajien ja lasten vanhempien haastatteluista heidän kertoessaan lasten vertaissuhteista vuorohoidossa. Tämän jälkeen tarkastelemme varhaiskasvatuksen opettajien keinoja tukea lasten vertaissuhteiden muodostumista ja ylläpitoa vuorohoidon kontekstissa.

Haastateltaviin viitataan tekstissä lyhenteillä henkilötietojen suojaamiseksi. Lyhenteet VI, V2, V3, V4 ja V5 viittaavat vanhempiin ja lyhenteet VO1, VO2, VO3, VO4, VO5, VO6, VO7, VO8 ja VO9 viittaavat varhaiskasvatuksen opettajiin. Kaikki tuloksissa esiintyvät lainaukset ovat suoria lainauksia haastatteluaineistostamme.

6.1 Vuorohoidon vertaissuhteisiin yhteydessä olevat tekijät

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenämme oli: Millaiset tekijät ovat yhteydessä vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin lasten vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien kuvailemana? Keskeisimpiä vanhempien ja opettajien mainitsemia tekijöitä ovat aikataulut, lapsiryhmän rakenne ja vaihtuvuus.

Aikataulut	Lapsiryhmän Rakenne	Vaihtuvuus
<p>1.Eriävät hoitoajat ystävien kanssa (V1, V4, VO6, VO8)</p> <p>2.Eriävät vapaapäivät (V3)</p> <p>3.Lapset ovat välillä pitkiä aikoja näkemättä toisiaan (V2, VO1)</p>	<p>1.Suuret ikäerot lapsiryhmissä (V1, V4, VO8)</p> <p>2.Päiväkodissa ei toisinaan ole kuin yksi lapsi (V5)</p> <p>3.Vuorohoidossa lapsilla on keskenään samantyyppinen arki (V4)</p>	<p>1.Lasten vaihtelevuus on ryhmässä suurta (VO2)</p> <p>2.Ryhmä hakee jatkuvasti muotoaan muutosten myötä (VO5)</p> <p>3.Lapsen kaverit lapsiryhmässä vaihtelevat usein (V6, VO5)</p> <p>4.Lapset osaavat sopeutua lasten vaihtelevuuteen ja osaavat hakeutua muiden lapsiryhmien lasten leikkeihin (VO4, VO5)</p>

Taulukko 2. Keskeiset tulokset ensimmäiseen tutkimuskysymykseen

6.1.1 Aikataulut

Sekä varhaiskasvatuksen opettajien, että vanhempien haastatteluissa nousivat esille aikataulut, jotka liittyivät lasten hoitoaikoihin. Lasten vertaissuhteista puhuessaan vanhemmat mainitsivat usein myös työaikaansa liittyviä seikkoja. Nämä seikat kuitenkin liittyivät yleisesti lasten vertaissuhteisiin vapaa-ajalla, joten ne rajautuivat pois tuloksistamme. Hoitoajoista puhuessaan vanhemmat ja opettajat kertoivat lasten keskenään eriävistä hoitoajoista. Hoitoaikojen vaihtelevuus aiheutti toisinaan haasteita lasten vertaissuhteille, kuten seuraavasta esimerkistä ilmenee:

Sen kaveri on yleensä Xxxx. Se tulee yleensä aamukuudesta kahteen. Tai sit se tulee kahesta kymmeneen. Mut yleensä se on se kuuesta kahteen vuoro. Sit se tarkoittaa sitä, et Xxxx jos se menee myöhempää hoitoon ni ei se kerkee Xxxxx yhtään leikkii. Ni sen koko päivä menee pilalle koska se ei kerinny sen kaverin kaa leikkii. Se oottaa et se kerkii sen kaa leikkii ja sit se menee syömään ja vaikka sun mitä ja sit Xxxxx lähtee kotiin. Ni sit se meni. Ja sen jälkeen on koko päivä pilalla koska se on ihan sama juttu ku meillä. Ku jos me ootettas et nyt se Xxxx tulee ja sit se Xxxx tulee ja sit sä

ootat et kohta mä varmaan sen kaa pääsen leikkimään. Hoitajat on din-din-din, nyt te meette syömään ja pissille ja sinne ja tänne ja tonne ja sit se lähtee kotiin. Ni voihan paska (V1)

Vanhempi tuo edeltävässä esimerkissä esiin myös aikuisten roolin tilanteessa, jossa lasten hoitajat menevät keskenään ristiin. Lapselle ei vanhemman kertomuksessa kerrota, milloin hän ehtisi leikkiä ystävänsä kanssa, vaan lapsi odottaa kohtaamista ystävänsä kanssa ja lopulta joutuu pettymään. Vanhempi ei kuitenkaan mainitse, onko lapsella päiväkodissa myös muita vertaisia, jotka hän kokisi kavereikseen.

Kun lasten läsnäolo päiväkodissa sijoittuu eri ajankohtiin, näin käy myös lasten vapaapäiville. Seuraavassa lainauksessa vanhempi kuvaa tämän hämmentävän toisinaan lasta, ja lapsen ikävöivän vertaisiaan päiväkodista. Vanhempi ei ole kuitenkaan selittänyt lapselle tilannetta:

Kun hän ei voi käsittää kun me ei olla joka päivä tarhassa (.) niin kun et (.) hän halua tarhaan taas ja mä sanon et meillä on nyt vapaapäivä niin no kaverit on siellä mä sanon et niilläkin on vapaapäivä (.) (V3)

Eri ajankohtiin sijoittuvat vapaapäivät ja päiväkotipäivät saattavat joskus aiheuttaa sen, etteivät lapset näe toisiaan päiviin tai viikkoihin. Varhaiskasvatuksen opettaja tuo seuraavassa esimerkissä esiin vaihtelevien hoitoaikojen näkyvän lapsiryhmässä ryhmän yhtenäisyytenä, kun lapset ovat tottuneet muodostamaan suhteita useisiin vertaisiin läheisimpien vertaistensa ollessa poissa päiväkodista. Näin ryhmä muodostuu tiiviimmäksi. Opettaja kuvaa vaihtelevien hoitoaikojen olevan tästä näkökulmasta positiivinen asia:

Onhan tässä tietenkin se, että jos jollain on viis vapaapäivää, niin se on tietenkin ikävää, kun muodostuu hyvii kaveri, tai niin ku että on bestiksiä, niin sitte onkin se toinen yhtäkkiä viis päivää poissa. Mut mä väittäisin, että myöskin sitten se hitsaa enemmän ja enemmän sitä ryhmää yhteen, että ei tosiaankaan aina sitte voi leikkiä sen saman lapsen kanssa, et on niin ku... hakeudutaan sitten tietenkin muidenkin kanssa leikkeihin ja se on mun mielestä vaan niin ku positiivinen juttu (VO1)

6.1.2 Lapsiryhmän rakenne

Toisena vertaissuhteisiin yhteydessä olevana tekijänä vanhempien ja opettajien haastatteluista löytyi lapsiryhmän rakenne. Osa haastateltavista kuvasi lasten olevan keskenään samankaltaisia ja ryhmän olevan yhtenäinen. Toiset puolestaan kertoivat ryhmän olevan ajoittain heterogeeninen erityisesti lasten ikäjakautuksen osalta.

Alla olevassa vanhemman kuvauksessa ryhmässä paikalla olevat lapset ovat usein keskenään eri ikäisiä. Tästä aiheutuu vanhemman mukaan haasteita lapsen vertaissuhteille, kun nuoremmat ja eri kehitysvaiheissa olevat lapset eivät jaa keskenään samanlaisia mielenkiinnonkohteita ja taitoja. Vanhempi kuvaa tilannetta seuraavassa lainauksessa:

Nii, ja just siihen et siellä on eri-ikäsi lapsii sit sillee. Et jos sä nyt ite aatlet et sun pitäs jakaa työpäiväsi leikkiä jonkun kymmenen vuotiaan kanssa. Ni voihan siinä välillä jo käydä ärsyttämään. Et eiks tuo nyt tajua. Että kun sillä on niitä leikkikavereita ni ne on niitä kaksvuotiaita tai jotain muuta vastaavaa. Siis jos sillä ei oo niitä omia kavereita siellä. Sitähän se tarkoittaa et siellä on vaikka niitä. Se on jo viis kohta. Siellä on niitä yksivuotiaita ja kaksivuotiaita, yheksänkuukautta ja vaikka sun mitä. Niitten kanssa on kiva leikkiä, ne tulee syömään kaikki palikat, hakkaa sua niillä päähän ja sun pitää olla se iso tyttö joka on aina niinku kiva ja rauhallinen ja turvallinen ja plääh. Nii. Joskus ois ihan kiva leikkii niitä barbileikkejä, niitä ei voi leikkiä kun siellä on niitä pieniä lapsia koska ne syö kaikki ne barbin osat ja kaikki muutkii. Ja joskus ois kiva jos voi leikkii kahestaan jonku tyttökaverin kanssa. Et niinku et ne tulis vaikka tänne leikkimään mut ku ei oo aikaa yleensä koskaan. Et vois jonkun leikin leikkii alusta loppuun ilman että joku sotkis siellä ja muuta. Totta kai sitähan se on. (V1)

Myös varhaiskasvatuksen opettaja on seuraavassa aineistolainauksessa havainnut ryhmän lasten olevan keskenään eri ikäisiä, eikä lasten jakaminen ikäkausittain näin ollen ole ollut aina mahdollista:

Meilläkin siäl Xxxx kokeiltiin, sellasia, et oli näitä, vähä ikäkausittain jaettiin ryhmiin. Mut sit me huomattiin, et sekään ei toiminu, koska yhdessä ryhmäs saatto olla 1 ja toises saatto olla 10. Ei voinu niinku sillä laillakaa jakaa oikein niitä (VO8)

Vuorohoidon lapsiryhmissä saattaa ajoittain olla läsnä vähemmän lapsia kuin tavanomaisessa päiväkodissa. Näin saattaa olla esimerkiksi viikonloppuisin. Lapsen vertaissuhteiden kannalta tilanne voi osoittautua ongelmalliseksi, kun vertaisia ei ole paikalla. Tällöin lapsella on kuitenkin mahdollisuus saada osakseen enemmän aikuisen läsnäoloa ja huomiota kuin isossa lapsiryhmässä. Vanhempi kuvaa tilannetta seuraavassa aineistoesimerkissä:

Ja vaikka se nyt joskus onki siellä ainoana lapsena, näyttää että viikonloppuna tai jotenki silleen, ni sit toisaalta sit se on keskipisteenä siellä. (naurahtaa) (V5)

Vuorohoidon lapsiryhmässä vaihtelevat hoitoajat ovat osa lasten päivittäistä arkea. Joskus siirtyminen vuorohoitoon voi olla lapsen sopeutumisen kannalta hyvä ratkaisu. Alla mainitussa esimerkissä vanhempi kuvaa tällaista kokemusta:

V: Ja ja niinku se(.) Ja kun Xxxx oli silloin siellä päivä(.) Päiväkodissa. -.- Ja määhän sain viii häntä eri aikoina. -.- Päivissä vaikka se oli se tietty tuntimäärä(.) Niin siellähän lapset oli hirveen voimakkaasti se että(.) Xxx:n äiti tulee aina väärään aikaan. -.- Et ei ei nyt voi lähtee kotiin. -.- Tai ei nyt tänne voi tulla. -.- Se oli niinku vaikka Xxxx oli tosi pieni mut se koki sen jotenki et hän ei kuulu tähän joukkoon. -.- Ja se muutos oli valtava sit kun hän pääsikin sinne päiväkotiin missä niinkun muutkin elää sitä. (V4)

Vaihtelevat hoitoajat voivatkin synnyttää vuorohoidon lapsiryhmässä yhteenkuuluvuudentunteita, kuten edeltävästä esimerkistä ilmenee. Päiväkodissa, joka on auki vain tyypillisinä aikoina, muut lapset olivat suhtautuneet epäsäännöllisiin hoitoaikoihin toisinaan vastustelevasti. Lapsi koki tällöin ulkopuolisuuden tunteita lapsiryhmässä.

6.1.3 Vaihtuvuus

Kolmantena vuorohoidon vertaissuhteisiin yhteydessä olevana tekijänä nähtiin lasten vaihtuvuus päiväkodissa ja lapsiryhmässä. Huomioitavaa on se, että ainoastaan yksi vanhemmista kuvasi vaihtuvuutta, kun taas varhaiskasvatuksen opettajista useampi kertoi vaihtuvuuden liittyvän vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin. Alla olevassa aineistolainauksessa opettaja kertoo ryhmässään esiintyvän vaihtelevuutta lasten suhteen:

No haastavampiahan ne tietenkin on lapsille ja sen takia varmaan korostuukin nää sosiaaliset taidot ja vuorovaikutustaidot eri tavalla mitä päivätalossa. Ja tuota meillä on kumminkin lapsissakin niin ku vaihtuvuutta. Ja tuota on minullakin nyt ryhmässä sellaisia jotka on alta vuoden ikäisenä tai vuoden iän paikkeilla tullut taloon ja lähtevät nyt sitten keväällä, että on niin ku viisvuotisen taipaleen tässä tehnyt. Ja kyllähän ne tuntee toisensa ja varmaan läpi elämän muistaa, että onhan se aika merkitykselliset vuodet. (VO2)

Opettaja kuvasi lasten vaihtelevuuden lisäksi ryhmässä olevan myös pysyvyyttä lasten osalta, kun jotkin lapsista ovat viettäneet useamman vuoden samassa päiväkodissa. Tällaisessa tilanteessa lapset ovat solmineet keskenään pysyviä suhteita. Seuraavassa lainauksessa opettaja kuvaa vaihtelevuutta ja sen luomia haasteita lasten vertaissuhteille. Hän kertoo luottamussuhteen rakentumisen olevan haasteellisempaa vuorohoidossa, kun tilanteita ei voi muutosten vuoksi aina ennakoida:

Mut että sit on näitä lapsia, jotka tuota on olleet jo ehkä kahessa hyvässä lykyssä kolmessakin eri talossa, ennen kun ne tähän tulee ja sitten vielä tullaan tosiaan vuorohoitoon, jossa hyvinkin paljon niin ku, et ei voi niin ku lapsille samalla tavalla, et ku päivätalossa niin sä tiedät, että se lapsi on keskimäärin silloin viitenä arkipäivänä siinä sen saman kellonlyömän ajan paikalla. Se on lapsillekin, niin ku helppo sanoo, että huomennahan te näätte. Mutta täällä ei pysty ihan sanomaan, että huomennahan te näätte. Et se on silleen niin kun haasteellisempaa kyllä niin ku lapselle ja se luottamussuhteen löytyminen. (VO2)

Yksi vanhemmista mainitsi haastattelussa lasten vaihtuvuuden lapsiryhmässä. Vanhempi kertoo seuraavassa aineistokatkelmassa lasten vaihtuvuuden näkyvän siinä, ettei hän tunne lapsen kavereita tai heidän vanhempiaan päiväkodista:

H: No tunnet sie hyvin sit nää Xxxx kaverit?

V: No sieltä päiväkodista en välttämättä, ku siellä vaihtuu ne. Esimerkiks en kaikkia vanhempiakaan tiedä näöltä, et ketä kaikkii sillä siellä on kavereita. (V6)

Lasten vaihtuvuus näkyy myös lapsiryhmän muodostumisessa. Seuraavassa aineistolainauksessa opettaja kertoo ryhmän hakevan jatkuvasti muotoaan lasten vaihtuvuuden aiheuttamien muutosten vuoksi. Lapsi voi joutua etsimään paikkaansa muuttuvassa ryhmässä yhä uudelleen:

Se on ollut itelle semmonen iso asia tuolla korvien välissä, että kun oon aikasemmin ollut päiväryhmässä niin pitkään töissä, ni sen asian huomaimine, et ku tää on niin oma maailmansa tää vuoroahoito ja just nuo kavertisuhteet. Et ku vähä alkaa jonku kavertin kanssa löytymään joku semmonen oma kavert ja ryhmässä se oma paikka. Ja sitte ku tuut seuraavan keran vaikka viikon päästä hoitoon, ni siel onki ehkä - ei nyt kaikki lapset iha eri lapsia, mutta se tavallaan hakee koko ajan se ryhmä muotoaan ja ne kavertit vaihtuu. (VO5)

Toisaalta lapset ovat myös tottuneet muutoksiin lapsiryhmässä. Tästä näkökulmasta vaihtuvuus ei näyttäydä ainoastaan lasten vertaissuhteisiin haasteita luovana tekijänä. Seuraavassa esimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kertoo, milaista hyötyä vaihtuvuudesta voi toisinaan olla lasten vertaissuhteille:

Mut tavallaan siinä on sitten plussansakin, että meidän lapset on kyllä aika... ne hyväksyy leikkikavertiks kenet vaan, sit kun se tilanne on. Et kyllä siellä niillä viisvuotiailla jo tietenkkin alkaa olla ne parhaat kavertit. Ja ne kysyy ekana, et onks se tänään täällä, mut jos ei se oo, niin sit ne ottaa jonkun kolmevuotiaan tai eskarin tuolta pihalta. Ja just se ulkona huomaa, kun on samaan aikaan lapsia eri ryhmistä, niin ne sielläkin niin ku löytää sitten toisensa läpi ryhmärajojen. (VO4)

Lapset ovat tottuneet vaihtuvuuteen ja näin oppineet luomaan suhteita myös muista ryhmistä tulevien lasten kanssa. Lapset eivät jää yksin, vaikka läheisin ystävä ei aina olisikaan paikalla päiväkodissa.

6.2 Vertaissuhteiden tukeminen vuorohoidossa

Tutkimuksemme toisena tavoitteena oli selvittää, millaisin keinoin varhaiskasvatuksen opettajat työssään tukevat lasten vertaissuhteita. Toiveenamme oli löytää konkreettisia esimerkkejä tukimenetelmistä. Löysimme aineistosta kolme pääteemaa, joita ovat 1. Lapsille annetaan tietoa toistensa hoitoajoista, 2. Vanhempien verkostoitumisen tukeminen ja 3. Aikuisen ohjaama toiminta.

Lapsille annetaan tietoa toistensa hoitoajoista	Vanhempien verkostoitumisen tukeminen	Aikuisen ohjaama toimintaa
<p>1. Aikuinen kertoo lapsille hoitoajoista (VO1, VO3, VO4, VO7)</p> <p>2. Lasten hoitoajat ovat lasten nähtävillä (VO1)</p>	<p>1. Tapahtumien järjestäminen perheille (VO1, VO4, VO7)</p> <p>2. Vanhempia ja lapsia kannustetaan olemaan yhteydessä päiväkodin ulkopuolella (VO7)</p>	<p>1. Opettaja jakaa leikkiryhmiä (VO3, VO5)</p> <p>2. Lapsen kaveripiiriä laajennetaan (VO5, VO6)</p> <p>3. Aikuinen havainnoi tilanteita ja ohjaa leikkejä (VO3, VO4, VO8, VO9)</p> <p>4. Kaveritaitoja käsitellään keskusteluissa ja lauluissa (VO2, VO9)</p>

Taulukko 3. Keskeiset tulokset toiseen tutkimuskysymykseen

6.2.1 Lapsille annetaan tietoa toistensa hoitoajoista

Vuorohoidon vertaissuhteisiin liittyvistä tekijöistä esille nousivat aikataulut, jotka koskivat lasten hoitoaikoja. Lasten hoitoajat tulivat ilmi myös opettajien tavoissa tukea lasten vertaissuhteita, sillä haastatteluissa kerrottiin lasten usein pohtivan toistensa hoitoaikoja. Opettajat tukivat lasten vertaissuhteita antamalla lapsille tietoa hoitoajoista. Seuraavassa aineistolainauksessa opettaja kuvaa lasten päivittäisiä pohdintoja hoitoaikoihin liittyen ja aikuisten tapaa antaa lapsille vastauksia näihin pohdintoihin:

Lapsethan kysyy kauheen useesti, että tuleeks se tänään? Monelta se tulee? Milloin mut haetaan? Niil on sillä tavalla ehkä sellanen erilainen, ne kyselee enemmän tai miettii tommosia asioita. No millon se tulee ja jääks se yöksi ja mitä että... milloin se haetaan ja millon mut haetaan ja kere-tääks me nyt leikkii, että kyllä se sillä tavalla niin ku tietenk... Sit me ker-rotaan, ihan silleen rehellisesti katotaan listasta, että no niin, että hän tulee sillon ja sillon ja sut haetaan sillon ja sillon, et te kerkeette sitten siinä.
(VO1)

Varhaiskasvatuksen opettajan mukaan aikuiset tarkistavat hoitoajat listasta. Myös seuraavassa esimerkissä opettaja kertoo antavansa lapsille tiedon tarkistettuaan asian ensin paperilta. Lapset tietävät, missä lista sijaitsee ja osaavat itse hakea sen opettajalle. Opettajalta saadun tiedon avulla lapset voivat suunnitella toimintaansa, eikä heidän tarvitse jatkuvasti pohtia, milloin ystävä saapuu päiväkotiin. Tosin ystävän saapuminen päiväkotiin ei ole aina varmaa, mutta tällöinkin lapset ovat miettineet, kuinka aikovat tilanteessa toimia:

Ku ne tulee paikalle ne kattoo, sitten ne sanoo "koska Xxxx tulee?" Mä sanon "hae lista". Sitten ne hakee sen paperin "Xxxx tulee yhdeksältä". Sit laps kattoo kelloo. Mä "niin kello on nyt kaheksan siihen on tunti aikaa". "Ahaa". Siis heil on jonku näkönen käsitys kellosta tämän perusteella. He tietää et on ne listat missä lukee kaikki. Ja sit he päättää et tunti aikaa, ryhdynks mä leikkiin sun kaa vai otanks mä palapelin vai piirränks mä vai juttelenks mä ton aikuisen kans. Niin, et mitä mä teen sen tunnin, odotank mää sua. Voi olla ettet sä tuu ollenkaan tänään, sit mä katon et ai tossa ois toi, mä voin leikkii ton kaa. Ne alottaa jotain, mutta ne myös suunnittelee. (VO7)

Joskus kasvattajat laittoivat hoitoajat valmiiksi lasten nähtäville ja lapset käyvät itsenäisesti tarkistamassa ryhmän muiden lasten hoitoaikoja. Varhaiskasvatuksen opettaja kertoo tästä seuraavassa aineistoesimerkissä:

meillä on tossa meidän ovessa on niin ku päiväohjelma ja sit siihen on niin ku laitettu kuvat aina, että kuka tulee niin ku mihinkin aikaan. Että sieltä ne lapset käy aina, että aha toi tulee niin ku tollon (VO1)

6.2.2 Vanhempien verkostoitumisen tukeminen

Vaikka rajasimmekin lasten vapaa-ajalla tapahtuvat vertaissuhteet tämän tutkimuksen ulkopuolelle, eivät lasten vertaissuhteet vapaa-ajalla näyttäneet kuitenkaan olevan täysin irrallaan lasten vertaissuhteista vuorohoidossa. Varhaiskasvatuksen opettaja kuvaa seuraavassa aineistolainauksessa näiden suhteiden välistä yhteyttä:

Mut kyl tääl on myös mahdollista tulla ne parhaat kaverit, mut musta tuntuu, että sit siinä on osin myös ne perheet päiväkodin ulkopuolella tekemisissä toistensa kanssa. (VO4)

Toisena haastatteluista löytämämme tukikeinona varhaiskasvatuksen opettajat kertoivatkin tukevansa vanhempien välistä verkostoitumista. Tässä tavoitteena nähtiin perheiden välinen yhteydenpito myös vapaa-ajalla. Perheiden tuntiessa paremmin toisiaan on lastenkin todennäköisempää tavata myös vapaa-ajallaan ja näin syventää keskinäisiä suhteitaan. Perheiden välistä verkostoitumista tuettiin erityisesti tapahtumien avulla. Tällaisia tapahtumia olivat esimerkiksi joulu- ja kevätjuhlat. Seuraavassa esimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kertoo perheiden verkostoitumisen tukemiseksi järjestetystä tapahtumasta:

Me esimerkiksi tänä vuonna noitten eskareitten kanssa, eskareitten ja heidän vanhempiansa kanssa, siis perheet kokonaan. Jos oli pienempiä lapsia niin kaikki mukaan vaan, niin mentiin tonne lempipaikalle, se on nuotio. -- Meil ei ollu mitään missiota et olis pitäny puhuu jotain vanhempainillassa tärkeet asiaa vaan me nautittiin siitä luonnosta, siitä yhdessä olemisesta. ja just puhuttiin siis vaan niitä asioita mitkä siihen hetkeen liitty. Kaunis syksynen, oikeestaan aika kesäinen ilta, meil ei ollu mitään kiirettä. Ku perheist tuntu et he halua lähtee, he lähti. Me oltiin tehty sopimus et kuka meistä viipyy pisimpään. Et lähettiin semmottiin niinku aika vapaalta pohjalta, jollon vanhemmillaki oli mahdollisuus sit nähdä niitä toisia lapsia, nähdä toisiaan, jutella keskenään. Se oli aivan ihana ku oltiin ringissä siinä nuotion ympärillä, se on aika iso rinki. Ja tää on niinku semmosta vanhempien verkostoitumista koska me kannustetaan heitä kutsuamaan toistensa lapsia kylään. Koska sillon tää yhteistyö ryhtyy toimimaan. (VO7)

Perheitä kannustettiin olemaan yhteydessä vapaa-ajallaan myös tekemällä näkyväksi perheiden asuinpaikat. Tällöin lapset ja vanhemmat saattoivat helpommin verkostoitua omatoimisesti vapaa-ajallaan. Seuraavassa aineistolainauksessa varhaiskasvatuksen opettaja kuvailee, kuinka lasten kaveriverkostoja pyritään tukemaan varhaiskasvatuksen ulkopuolella:

me myöskin pistetään kartalle semmonen täs eskarivuoden aikana, et kaikki näkee missä toiset asuu. Et näkee niinku, me asutaan noitten kans lähemmäin, nää tulee oleen mun lapsen koulukaverit jolloin he voi jo tehdä sen verkoston vähän niinku etukäteen (VO7)

6.2.3 Aikuisen ohjaama toiminta

Kolmas aineistosta löytämämme tukikeino on aikuisen ohjaama toiminta. Haastattelussa nousi esille se, miten varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät toiminnallaan ohjaamaan lasten vertaissuhteiden syntymistä. Seuraavassa aineistolainauksessa varhaiskasvatuksen opettaja kertoo aikuisten jakavan leikkiryhmiä, jotta lapsille syntyisi kaverisuhteita mahdollisimman monen lapsen kanssa:

Mutta me myös - aikuiset aika paljon jaetaan leikkiporukoita, elikkä katoaan vähä, että no hei, et sä voisit mennä leikkimään ton kanssa ja sä voisit nyt leikkiä ton kans. Et lapsille tulis niitä kaverisuhteita mahdollisimman moneen lapseen ja monenlaisiin lapsiin. Et ei niin, et aina leikitään sen jonkun yhen ja saman kaverin kanssa. Me pyritään omalla toiminnalla vaikuttamaan sitte siihe, niihin leikkikavereiden, tai leikkiporukoiden muodostumiseen ja sitä kautta, että lapsille tulee kaverisuhteita. (VO5)

Haastattelussa varhaiskasvatuksen opettajat korostavat, että aikuisen on tärkeää ohjata lasta leikin pariin vertaisensa kanssa, jos leikit eivät synny itseksensä. Tulevassa esimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kertoo, että lasten sosiaalisia verkostoja tulee laajentaa erityisesti vuorohoidossa:

Yrittää, että (lapsi) tutustuu myös muihin ja jos on - nimenomaan semmonen hiljanen, ni lähtee sen mukaan siihen ja vie yksinkertaisesti ja korostaa muilleki, että ollaan yhdessä, että kaikkien on hyvä olla. Että ihan menemällä mukaan siihen. (Tukemaan lapsen leikkiä.) Ja niinku että just pakko laajentaa sitä, että vaikka on yksi hyvä ja entuudestaan tuttu (lapsi), että sais mahdollisimman nopeesti sitten joitakin muitakin, ettei tunne itseään sitten niin yksinäiseksi se. (VO6)

Laajentamalla lasten sosiaalisia verkostoja varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät siihen, että lapsella olisi mahdollisimman paljon tuttuja lapsia vuoropäiväkodissa, jonka lapset vaihtelevat vuorokauden eri aikoina. Seuraavassa aineistoesimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kertoo, että lasten leikkejä on tärkeää havainnoida ja tarvittaessa aikuisen on ohjattava lapsia leikkiin. Tämä teema nousi esiin useassa eri haastattelussa:

Et sitten, sit siinä vaan pitää aikuisen yrittää olla sillä lailla, että sä pikkusen vähä ohjaillet ja etit sen leikkiseurun taikka kaverin. Koska jos joku tulee vaikka iltavuoroonki ja toiset on alkanu leikin, niin sitte siihen, kuinka

sä pääset sinne mukaa. --- Et siinä, ja siin on aikuisen oltava aika herkkänä sitten, että kukaan ei jää siihen ittekseen pyärimään sitte. (VO8)

Yllä olevassa esimerkissä varhaiskasvatuksen opettaja kertoi, että vuorohoidon haasteena on se, että myöhemmin päiväkotiin tulevan voi olla vaikeaa liittyä osaksi vertaisryhmää. Toisessa aineistoesimerkissä (VO9) haastateltava kertoo, että on tärkeää havainnoida ja lähteä rakentamaan lasten leikkiä, sillä lapset harvoin tulevat itse kertomaan tarvitsevansa apua leikkiin liittyäkseen. Varhaiskasvatuksen opettaja kokee vuorohoidossa tärkeäksi myös sen, että lasten vertais-suhteita tuetaan lauluhetkien avulla, kuten seuraava haastateltava kuvailee:

Et pyritään laulamaan semmosia lauluja, että, et esimerkiks meil on Kiva Kaveri -semmonen laulu, joka oli ihan koko vuoden teemana, koska siinä joutu miettimään, et miten mä kohtaan toisen ja se, et lapsethan on kyllä, et mä en leiki sun kans, et se nollatoleranssi on, et toisaalta kun puhuttiin myös, että lapsi saa valita kenen kanssa. Mut kyl se mun mielest lähtee pienest pitäen se empatia, et hei, et miltä susta tuntuis, jos sä jäisit nyt vaikka tohon, että nyt me ei leikitä sun kans. Et yrittää vedota siihen. (VO9)

Kyseisessä aineistoesimerkissä harjoiteltiin erityisesti lasten kaveri- ja tunnetaitoja erilaisen laulujen avulla. Vanhempien lasten, kuten esikouluikäisten kanssa kaveritaitojen harjoittelu vuorohoidossa koettiin tärkeäksi ottaa esille myös keskustelujen avulla pysyvien kaverisuhteiden luomiseksi, kuten seuraavassa aineistolainauksessa kerrotaan:

V: Niin sellaisten niin ku pysyvien suhteiden luominen (vuorohoidossa) ja se, että kuinka kenenkin kanssa niin ku tullaan toimeen, niin on.

Et nyt ku mä oon tää mun esiopetusryhmä, niin kyl me tehdään ihan hirvittävästi töitä.

H: Kerrotko ihan konkreettisesti, että miten, minkälaista työtä te teette?

V: No keskustelu, et mä rakastan esiopetusikäisiä, koska mehän käydään hirvittävän hyviä keskusteluja. Mut sit ihan konkreettisia esimerkkejä, mä tietenkkin aikuisena pystyn muistelemaan niin ku omaa lapsuutta ja käymään sitä läpi. Ja se, et lapsilta kysellään, että lapsi kokee tullessa kuulluksi, jota mä niin ku painotan, että aikuinen on oikeesti läsnä siinä ja antaa lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi. Ja tuota kyllä ne tunnekokemukset on sellaset mitkä ainakin minä henkilökohtaisesti aikuisena sinne vedän niin ku aina mukaan, koska niistä aika syvä jälki niin ku jää.

(VO2)

Vastaaja kokee, että esikouluikäisten lasten vertaissuhteita on luontevaa tukea myös keskustelujen ja esimerkkien avulla. Varhaiskasvatuksen opettaja kokee tärkeäksi, että lapsi tuntee tulevansa kuulluksi. Hän painottaa seuraavassa aineistolainauksessa myös sitä, että lasten kanssa on tärkeää käsitellä erilaiset konfliktitilanteet välittömästi tilanteen jälkeen ja että aikuisen tulee antaa lapsille palautetta myös onnistuneista tilanteista vertaistensa kanssa. Näin lapset oppivat myös itse tukemaan kaverisuhteitaan:

Aivan huikeestikin voi niin ku sanoo, että on menty niin ku eteenpäin ja lapset osaa jo itse ilman aikuista itse selvitellä niitä pienempiä juttuja, että ei niin ku olla välittömästi hakemassa aikuista siihen, vaan he osaa myös itse suunnitella tai sopia niitä ja käydä ja ne on tilanteita, jossa myös aikuisen pitää olla yhtä lailla herkkänä antamassa lapselle palaute siitä, kuinka hienosti sä hoidit tuon homman, että olipa mukava kahtoa. Ja siitä se tulee se rohkeus lapselle myös jatkossa toimia samalla tavalla. Et ne on niitä.
(VO2)

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, millaiset tekijät ovat vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajien mukaan yhteydessä lasten vertaissuhteisiin vuorohoidossa. Tutkimuksessamme selvisi, että lasten vertaissuhteisiin vuorohoidossa ovat yhteydessä aikataulut, lapsiryhmän rakenne ja vaihtuvuus. Toisena tavoitteenamme oli saada selville, millaisin keinoin varhaiskasvatuksen opettajat tukevat lasten vertaissuhteita vuorohoidossa. Vertaissuhteita tuetaan kertomalla lapsille toistensa hoitoajoista, tukemalla vanhempien välistä verkostoitumista ja ohjaamalla lasten toimintaa.

Aikataulujen vaihtelevuus on yksi vuorohoidon ominaispiirteistä. Tuloksisammme mainitut lapsiryhmän rakenne ja vaihtuvuus liittyvätkin tiiviisti aikatauluihin, sillä lasten vaihtelevat hoitoajat näkyvät lapsiryhmän rakenteessa esimerkiksi ryhmän ikäjakauman ja lapsimäärän muutoksina. Vaihtelevuus puolestaan voisi olla vähäisempää, mikäli aikataulut olisivat ryhmän lasten kesken samankaltaisempia, jolloin ryhmässä ei tapahtuisi samassa määrin muutoksia. Myös tukimenetelmä ”lapsille annetaan tietoa toistensa hoitoajoista” liittyy tiiviisti aikatauluihin. Aikataulut saattavat liittyä myös vanhempien verkostoitumisen tukemiseen, sillä verkostoitumisen tukemiselle saattaa olla vuorohoidossa enemmän tarvetta, kun vanhemmat eivät kohta toisiaan säännöllisesti päivittäin. Tukimenetelmistä ”aikuisen ohjaama toiminta” ei suoraan ole yhteydessä aikatauluihin. Opettajat toivat esiin haastatteluissa laajentavansa lapsen kaveripiiriä, jotta lapsi ei jäisi ryhmässä yksin, kun lapselle läheisimmät vertaiset eivät ole paikalla päiväkodissa. Kaveripiirin laajentamiselle onkin siis opettajien mukaan tarvetta juuri vuorohoidossa, jossa vaihtelevat aikataulut aiheuttavat muutoksia lapsiryhmän rakenteeseen ja vaihtuvuuteen ryhmässä.

Tulostemme mukaan lapset jakavat keskenään arjen samankaltaisuuksia erityisesti moninaisten hoitoaikojensa osalta. Eräs vanhempi kertoikin lapsensa kokevan, että hän kuuluu osaksi vuorohoidon lapsiryhmää, kun tavanomaisessa

päiväkodissa lapsi koki jäävänsä ulkopuoliseksi juuri vaihtelevien, muista poikkeavien aikataulujensa vuoksi. Eerola-Pennasen (2013, 134) mukaan lapset koettavat keskinäisen vertailun avulla saavuttaa samankaltaisuuden kokemuksia, jotka puolestaan lisäävät lasten yhteenkuuluvuuden tuntemuksia. Samankaltaisuuden kokemuksia haettiin Eerola-Pennasen (2013, 134) tutkimuksessa esimerkiksi vertailemalla päiväkotipäivien pituuksia. Myös Wang & kumppanit (2019,11) havaitsivat tutkimuksessaan arjen päivittäisen samankaltaisuuden syventävän lasten suhteita vertaisiinsa.

Malisen ja kumppaneiden (2016, 22) mukaan epätyypillisinä aikoina lapsiryhmä saattaa muodostua hyvin eri-ikäisistä ja -tasoista lapsista, mikä voi haastaa varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen. Tutkimuksessamme varhaiskasvatuksen opettajat ja vanhemmat mainitsivatkin ajoittain suuret ikäerot lapsiryhmässä. Vertaissuhteet määritellään yleensä kahden kehitykseltään samantasoisien yksilön, usein myös keskenään saman ikäisten yksilöiden väliseksi suhteeksi (Salmivalli 2005, 15). Ryhmässä olevien lasten suuret ikäerot saatetaan nähdä haasteena lapsen vertaissuhteille vuorohoidossa, kuten myös tutkimuksemme vastaajat mainitsivat. Kuitenkin lasten sosiaalisen kompetenssin kehittymisen kannalta suuret ikäerot lapsiryhmissä saattavat olla myös eduksi, sillä Campbell ja muut (2000, 173) havaitsivat tutkimuksessaan lapsilla olevan enemmän sosiaalisia taitoja, kun ryhmän ikäjakauma oli suurempi. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan havainnoitu vuorohoidon tai ryhmän ikäjakauman vaikutuksia lapsen sosiaaliseen kompetenssiin, vaan tarkasteltiin sitä, miten varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät tukemaan lasten vertaissuhteita. Coelhon & kumppaneiden (2017, 821) mukaan lapsia tulisikin auttaa tutustumaan vertaisiinsa ja tukea lasten sosiaalisten taitojen kehitystä.

Vuorohoidossa lapselle läheisimmät vertaiset eivät aina ole paikalla lapsen saapuessa päiväkotiin. Salosen ja kumppaneiden (2016, 17) tutkimuksessa selvisi lasten välttelevän tällöin vuorovaikutusta vähemmän tuttujen vertaistensa kanssa. Tässä tutkimuksessa opettajat kertoivat lasten muodostavan leikkejä vie raampienkin lasten kanssa, kun läheisimmät ystävät eivät aina ole paikalla päiväkodissa. Opettajat pyrkivät kertomustensa mukaan toiminnallaan luomaan

lapselle ystävyyssuhteita useampaan lapseen, jotta lapset eivät jäisi yksin tilanteessa, jossa läheisin ystävä ei ole paikalla.

Salosen ja muiden (2016, 21) tutkimuksessa kasvattaja tuki lapsen asemaa vertaisryhmässään huomioimalla lapsen toiveen leikkiä ja olla vuorovaikutuksessa tietyn vertaisensa kanssa. Tässä tutkimuksessa opettajat kuitenkin painottivat suhteiden luomista useaan ryhmässä olevaan lapseen ja muodostivat leikkiryhmiä tästä näkökulmasta. Sen sijaan, että he olisivat huomioineet lapsen toiveet leikkiryhmän jäsenistä, he tukivat lapsen asemaa ryhmässään auttamalla lasta luomaan suhteita myös etäisempiin vertaisiin.

Vaikka tutkimuksemme mukaan lasten vertaissuhteissa vuorohoidossa ilmeneekin haasteita, kuvaavat varhaiskasvatuksen opettajat myös keinoja tukea lasten vertaissuhteita. Yhtenä haasteena voidaan tutkimuksemme perusteella nähdä vuorohoidon arjen ennustamattomuus. Tuloksistamme käy ilmi lasten tarve ennakoinnille, joka korostuu etenkin vuorohoidossa tapahtuvien muutosten keskellä. Tarve näkyi esimerkiksi lasten kyselyinä ja ajoittaisena hämmennyksenä muutoksiin liittyen. Varhaiskasvatuksen opettajat kuitenkin auttoivat lapsia ennakoimaan vertaissuhteisiin liittyviä tilanteita antamalla lapsille tietoa toistensa hoitoajoista. Tällöin arki saattoi olla lapsille ennustettavampaa.

Lasten vaihtuvuutta koskevat kuvaukset tulivat pääosin varhaiskasvatuksen opettajilta, lukuun ottamatta yhtä vanhempaa. Tätä saattaisikin selittää se, etteivät vanhemmat huomaa samassa määrin ryhmässä tapahtuvia päivittäisiä muutoksia, kuin opettajat. Lapset ovat ehkä paremmin sopeutuneet ryhmän muutoksiin kuin aikuiset, eivätkä näin ollen jatkuvat muutokset lapsiryhmässä päädy vanhempien tietoisuuteen samassa määrin, kuin varhaiskasvatuksen opettajien.

Vanhempien haastatteluissa oli usein puhetta lasten vapaa-ajan vertaissuhteista. Monet vanhemmat mainitsivat lapsen vertaissuhteiden ylläpitämisen olevan vapaa-ajalla haastavaa vanhemman epäsäännöllisten työaikojen vuoksi. Varhaiskasvatuksen opettajat puolestaan kertoivat tukevansa vanhempien välistä verkostoitumista ja näin auttavansa perheitä oleman tekemisissä myös vapaa-

ajallaan. Yksi vastaaja oli kuitenkin maininnut, että yhteydenpito päiväkodin ulkopuolella ei ole helppoa pitkien etäisyyksien vuoksi. Koska vuorohoito on useissa kunnissa keskitetty tiettyyn päiväkotiin, on mahdollista, että lapset eivät asu lähellä toisiaan ja siten heille ja heidän vanhemmilleen ei tule luonnollista yhteydenpitoa esimerkiksi samassa naapurustossa asuessaan. Tutkimukseemme osallistuneiden vanhempien mukaan lasten sosiaaliin verkostoihin päiväkodin ulkopuolella kuuluikin usein päiväkotikavereiden sijaan naapuruston lapsia, sukulaisia tai sisarusia. Neitolan (2011, 220) mukaan vanhemmat laskevatkin sisarusukset usein lastensa ystäviksi.

Vaikka vanhemmat haastatteluissa mainitsivat vertaissuhteiden ylläpitoon liittyviä hankaluuksia erityisesti vapaa-ajalla, oli useimmilla lapsilla kuitenkin vanhempien mukaan vuorohoidossa kavereita. Ainoastaan yksi vanhemmista mainitsi, ettei ole tietoinen, onko lapsella päiväkodissa läheisiä suhteita vertaisiinsa. Loput vanhemmista kuvasivat lapsella olevan päiväkodissa vertaisia, jotka lapsi koki itselleen läheisiksi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Mikäli tutkimusta on analysoimassa enemmän kuin yksi henkilö, voidaan Pattonin (2002, 464) mukaan analyysin edetessä saada aikaiseksi antoisia keskusteluja, kun analyysin tekijät ovat tehneet aineistosta keskenään eriäviä havaintoja ja päätelmiä. Aineistoamme pystyikin tulkitsemaan monin eri tavoin ja esimerkiksi teemoittelua tehdessämme sijoitimme aineistokatkelmia eri teemojen alle. Keskustelujemme sekä yhteisten havaintojemme avulla löysimme tutkimuksesta monia erilaisia näkökulmia.

Tutkimuksemme yhtenä rajoitteena on puute aineiston taustatiedoissa siitä, onko vanhempien haastatteluissa lapsi ympärivuorokautisessa päiväkodissa. Tuloksia ei voida siis yleistää koskemaan vain ympärivuorokautisia päiväkoteja. Tutkimuksemme otanta on myös melko pieni ja aineiston keräämisestä on kulu-
nut jo hetki aikaa, joka tulee huomioida tuloksia tarkastellessa. Toisaalta tutkimuksemme vahvuus on, että aineisto on kerätty eripuolilta Suomea. Saimme

myös tutkittavasta ilmiöstämme kattavamman kuvan, sillä tutkimuskohteena toimivat sekä lasten vanhempien, että varhaiskasvatuksen opettajien kokemukset. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistämään saatuja tuloksia vaan ennemminkin ymmärtämään käsiteltävää ilmiötä (Tuomi & Sarajarvi 2018). Tutkimuksemme tarkoituksena onkin kuvata ja ymmärtää paremmin lasten vertaissuhteita vuorohoidossa.

Valitsimme vanhempien haastattelut tutkimuksemme lähteeksi, koska toivoimme saavamme lapsikohtaisempaa tietoa. Tutkimuskysymyksiemme kannalta keskeistä sisältöä löytyi kuitenkin vain viiden vanhemman haastattelusta. Vanhemmat kuvasivat lapsiaan yksilötasolla, mutta kuvaukset liittyivät yleensä lapsen piirteisiin, eivät niinkään lasten vertaissuhteiden luonteeseen. Opettajistakin vain yhdeksän kertoi haastatteluissa tutkimuksemme kannalta oleellista tietoa. Olisiko tutkimuksen siis voinut toteuttaa ilman ympärivuorokautisen päiväkodin rajausta, jolloin olisimme voineet saada tietoa kattavammin? Vanhemmat kuitenkin kertoivat vuorohoidossa olevien lasten vertaissuhteisiin liittyvistä piirteistä, joista vastaavasti varhaiskasvatuksen opettajat eivät kertoneet.

Vanhemmat kertoivat haastatteluissaan näkemyksiään vuorohoidon arjesta. Emme voi kuitenkaan tietää, perustuvatko vanhempien kertomukset heidän kokemuksiinsa, vai ovatko ne vain oletuksia koskien lasten arkea vuorohoidossa. Vastaavasti varhaiskasvatuksen opettajien kuvaamat tukikeinot perustuvat heidän kertomuksiinsa. Emme kuitenkaan olleet havainnoimassa opettajien toimintaa ja sitä, että kertomuksissa kuvatut tukimenetelmät toteutuisivat käytännössä. Jatkossa olisikin suotavaa haastatteluiden lisäksi havainnoida, miten varhaiskasvatuksen opettajien kuvaamat tukikeinot näyttäytyvät arjessa.

Toiseksi aineistolähteeksi valitsimme opettajien haastattelut. Myös lastenhoitajilla olisi kuitenkin voinut olla tutkimukselle paljon annettavaa, sillä heillä saattaa ympärivuorokautisissa päiväkodeissa olla enemmän kokemusta äärivuoroissa työskentelystä. Tämä tutkimus oli melko rajallinen ja aineisto laaja, emmekä voineet ottaa käyttöön koko aineistoa.

Erään haastattelun mukaan ympärivuorokautisissa päiväkodeissa on samat haasteet, kuin tavanomaisissakin päiväkodeissa. Siksi pohdimmekin, voiko tässä

tutkimuksessa nousseita teemoja yleistää vain vuorohoitoon vai liittyvätkö teemat yleisesti päiväkotimaailmaan. Esimerkiksi aikataulujen vaihtelevuuden voisi ajatella liittyvän enemmän vuorohoitoon, vaihtuvuuden yleisesti muuhunkin päiväkotimaailmaan. Myös lapsiryhmän rakenteeseen liittyen esimerkiksi suurempi ikäjakauma saattaisi liittyä enemmän vuorohoitoon, kun äärivuoroissa on paikalla eri-ikäisiä lapsia. Tavanomaisessa päiväkodissa luultavasti on harvinaista, että paikalla olisi vain yksi tai muutama lapsi kerrallaan.

Vuorohoidon vertaissuhteista tulisikin tehdä tarkentavampia ja laajempia tutkimuksia, sillä vuorohoidosta on tutkimustietoa vielä niukasti. Vertaissuhteiden merkitys lapsen oppimiselle, kehitykselle ja kasvulle on kuitenkin todettu useassa tutkimuksella tärkeäksi, mutta sen erityisyydestä vuorohoidossa tarvitaan tarkempaa selvitystä. Seuraavissa tutkimuksissa voisi myös selvittää, kuinka monen eri lapsen kanssa lapsi on päivän aikana tekemisessä vuorohoidossa verrattuna tavanomaisen päiväkodin lapseen sekä arvioida lasten sosiaalisia taitoja ja siten sosiaalista kompetenssia. Olisi myös mielekästä tutkia lasten vertaissuhteita vuorohoidossa havainnoimalla vuorohoidon arkea ja haastatteleamalla aikuisten lisäksi myös lapsia. Tällöin voitaisiin kuulla myös heidän kokemuksiaan vertaissuhteistaan vuorohoidon arjessa ja näin saada uusia näkökulmia.

Voimme kuitenkin tämän tutkimuksen perusteella todeta, että lasten vanhemmat ja varhaiskasvatuksen opettajat ovat havainneet lasten vertaissuhteisiin vuorohoidossa liittyvän erityispiirteitä. Varhaiskasvatuksen opettajat myös kertoivat huomioivansa piirteitä varhaiskasvatuksen kentällä erilaisin vertaissuhteita tukevin menetelmin. Varhaiskasvatuksen kentällä voitaisiin yhä enemmän vahvistaa tässä tutkimuksessa nousseita vuorohoidon positiivisia piirteitä ja mahdollisuuksia sekä hyödyntää niitä lapsiryhmän pedagogiikan suunnittelussa ja lasten vertaissuhteiden tukemisessa.

LÄHTEET

- Campbell, J.J., Lamb, M.E. & Hwang, P. 2000. Early Child-Care Experiences and Children's Social Competence Between 11/2 and 15 Years of Age, *Applied Developmental Science*, 4:3, 166-176.
- Coelho, L., Torres, N., Fernandes, C. & Santos, A.J. 2017. Quality of play, social acceptance and reciprocal friendship in preschool children, *European Early Childhood Education Research Journal*, 25:6, 812-823.
- Criss, M. M., Pettit, G. S., Bates, J. E., Dodge, K. A., & Lapp, A. L. 2002. Family adversity, positive peer relationships, and children's externalizing behavior: A longitudinal perspective on risk and resilience. *Child Development*, 73(4), 1220-37.
- Dahlblom T. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelma: Keskustelusta työvälineeksi. Teoksessa Teppo U. & Malinen K. 2016. Osaamista vuorohoitoon. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- De Schipper, J. C., Tavecchio, L. W. C., Van IJzendoorn, M. H., & Linting, M. 2003. The relation of flexible childcare to quality of center day care and children's socio-emotional functioning: A survey and observational study. *Infant Behavior & Development*, 26(3), 300-325.
- Eerola-Pennanen, P. 2013. Yksilönä vaan ei yksin: lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. *Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, 464.
- Goswami, H. 2012. Social Relationships and Children's Subjective Well-Being. *Social Indicators Research*, 107(3), 575-588.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta. HE 34/2019. Viitattu 2.5.2020. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2019/20190034?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=varhaiskasvatus>
- Hay, D., Payne, A. & Chadwick, A. 2004. Peer relations in childhood. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*. 45. 84-108.
- Kalliala, M., 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus
- Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta 1618/2015. Viitattu 22.4.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151618>

- Lammi-Taskula, J., & Siippainen, A. 2018. Vanhempien vuorotyö, lasten hyvinvointi ja yhteistyö vanhempien kanssa varhaiskasvatuksessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 83 (4), 422-434.
- Lehtinen, A-J. 2009. Lapset toimijoina päiväkodin vertaissuhteissa. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) *Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta*. Tampere: Vastapaino, 138–155.
- Malinen K., Dahlblom T. & Teppo U. 2016. Suomalainen vuorohoito. Teoksessa Teppo U. & Malinen K. 2016. *Osaamista vuorohoitoon*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Metsämuuronen, J. 2008. *Laadullisen tutkimuksen perusteet* (3. uud. p.). Helsinki: International Methelp.
- Murtorinne-Lahtinen, M., Moilanen, S., Tammelin, M., Rönkä, A., & Laakso, M.-L. 2016. Mothers' non-standard working schedules and family time: enhancing regularity and togetherness. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 36 (1/2), 119-135.
- Neitola, M. 2011. *Lapsen sosiaalisen kompetenssin tukeminen: Vanhempien epäsuorat ja suorat vaikutustavat*. Turku: Turun yliopisto.
- Neitola, M. 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Jyväskylä: PS-Kustannus, 99-140.
- Ojalampi, L., Kivinen, N., Kiuru, N., Nurmi, J.-E., & Aunola, K. 2016. Perhe-
muodon ja sisarusaseman yhteys lapsen sosiaaliseen suositummuuteen ja näkyvyyteen ensimmäisellä luokalla. *Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti*, 26 (1), 37-51.
- Opetushallitus 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018:3a*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Viitattu 23.4.2020.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks (CA): Sage.
- Peltoperä K., Dahlblom T., Turja L., Rönkä A., Collin K., Hintikka T. & Teppo U. 2016. Vuorohoidon raamit. Teoksessa Teppo U. & Malinen K. 2016. *Osaamista vuorohoitoon*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Peltoperä K., Hintikka T. 2016. Pedagogiikan toteuttamisen erityispiirteitä vuorohoidossa. Teoksessa Teppo U. & Malinen K. 2016. *Osaamista vuorohoitoon*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Rönkä, A., Turja L., Malinen K., Tammelin M. & Kekkonen M. 2019. Flexibly scheduled early childhood education and care: experiences of Finnish parents and educators. *Early Years* 39 (4), 376-391.
- Salmivalli, C. 2005. *Kaverien kanssa, vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salonen, E., Laakso, M.-L., & Sevón, E. 2016. Young children in day and night care: negotiating and constructing belonging during daily arrivals. *Early Child Development and Care*, 186 (12), 2022-2033
- Salonen, E., Sévon, E., & Laakso, M.-L. 2018. Flexibly Scheduled Early Childhood. Education and Care: Finnish Mothers' and Educators' Perceptions on Young Children's Experiences and Child-Responsive Practices.
- Sevón, E., Rönkä, A., Räikkönen, E., & Laitinen, N. 2017. Daily rhythms of young children in the 24/7 economy: A comparison of children in day care and day and night care. *Childhood*, 24 (4), 453-469.
- Siippainen, A. 2018. *Sukupolvisuhteet, hallinta ja subjektifikaatio: Etnografinen tutkimus lasten ja aikuisten suhteista vuorohoito-päiväkodissa*. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Strazdins, L., Clements, M. S., Korda, R. J., Broom, D. H. & D'Souza, R. M. 2006. Unsociable work? Nonstandard work schedules, family relationships, and children's well-being. *Journal of Marriage and Family*, 68 (2), 394-410.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015. Vuorotyötä tehdään joka neljännessä lapsiperheessä. Viitattu 23.4.2020 <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsiperhekysely/tuloksia/vuorotyota-tehdään-joka-neljännessä-lapsiperheessä>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 30/2017, Varhaiskasvatus 2016 – Kuntakyselyn osaraportti. Viitattu 2.3.2020. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135184/TR30_17_vaka_kuntakysely_u.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos)*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajarvi A. 2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki. Viitattu 20.4.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 22.4.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Verhoef, M., Tammelin, M., May, V., Rönkä, A., & Roeters, A. 2016. Childcare and parental work schedules: A comparison between Finnish, British and Dutch parents. *Community, Work & Family*, 19, 261–280.
- Wang, Y., Palonen, T., Hurme, T-R. & Kinos, J. 2019. Do you want to play with me today? Friendship stability among preschool children, *European Early Childhood Education Research Journal*, 27:2, 170-184.
- Öneren Şendil, C. & Tantekin Erden, F. 2014 Peer preference: a way of evaluating social competence and behavioural well-being in early childhood, *Early Child Development and Care*, 184:2, 230-246.